

Keulen in de media

Een onderzoek naar de berichtgeving over de gebeurtenissen in Keulen in Nederlandse dagbladen

Internet:

www.nieuwsmonitor.org

Onderzoekers

Nel Ruigrok

nelruigrok@nieuwsmonitor.org

+ 316 27 588 586

Carina Jacobi

Carina.jacobi@gmail.com

▷ Introductie

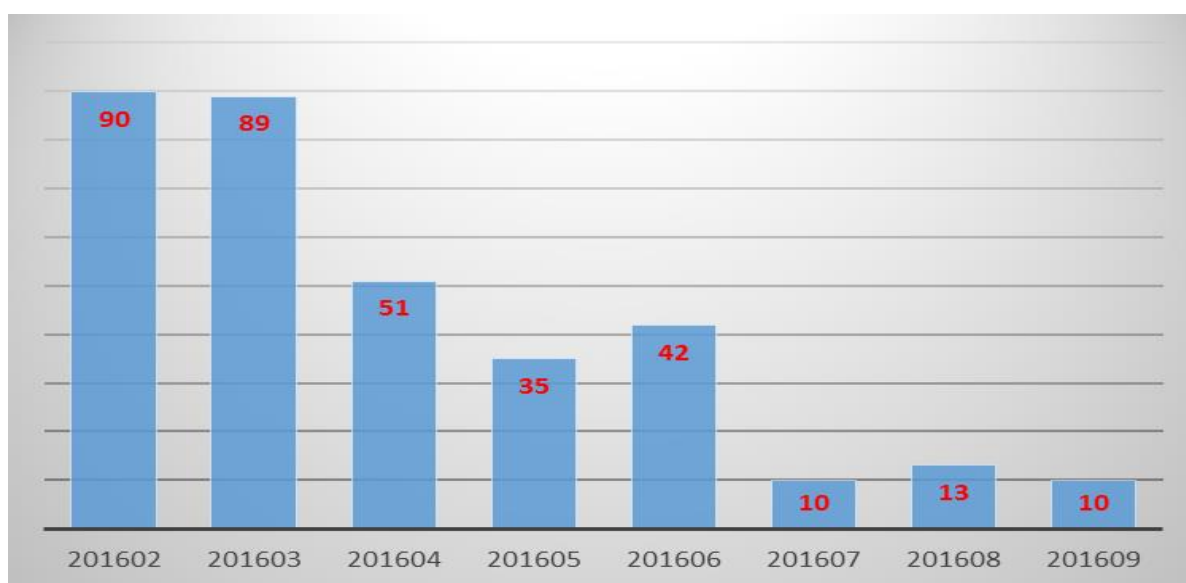
Tijdens de nieuwsjaarsnacht werden er in Keulen massaal vrouwen, betast, aangerand of zelfs verkracht door een groep mannen. De berichtgeving in de Nederlandse media hierover begon na een persconferentie van de Keulse politie, maar al snel werd er kritiek geuit op de berichtgeving. Zo zouden de media in eerste instantie de gebeurtenissen hebben verzwegen. Tevens zouden zij politiek correct willen blijven en niet over de afkomst van de daders hebben willen schrijven. Tenslotte zouden zij te weinig oog hebben gehad voor de slachtoffers en ging het alleen maar over de (mogelijke) daders. In opdracht van NRC Handelsblad hebben we onderzocht in hoeverre deze kritiekpunten juist zijn gebleken.

▷ Methode

We hebben gekeken hoe vaak *De Telegraaf*, *NRC Handelsblad*, het *Algemeen Dagblad*, *Trouw* en *de Volkskrant* over deze gebeurtenissen is geschreven in de periode vanaf 5 januari 2016 tot en met 26 februari 2016. Vervolgens hebben we onderzocht op welke wijze de media deze gebeurtenissen hebben beschreven: ging het over de daders of over de slachtoffers? In hoeverre werd de afkomst van de daders genoemd en in hoeverre ging de berichtgeving over de mediaberichtgeving zelf?

▷ Aandacht voor Keulen over tijd

In *Figuur 1* zien we de aandacht over tijd. Op de verticale as zien we het absolute aantal artikelen, en op de horizontale as de tijd in weken. We kijken naar de artikelen die echt over Keulen gingen en waar niet alleen Keulen en passant wordt genoemd. In totaal gaat het om 176 artikelen. De meeste artikelen vinden we terug in *de Volkskrant* (28%) gevolgd door *Trouw* (21%). *Algemeen Dagblad* (19%) en *NRC Handelsblad* (32%) besteden bijna evenveel aandacht aan het onderwerp, terwijl in *De Telegraaf* 24 artikelen (14%) over de gebeurtenissen in Keulen worden gepubliceerd.

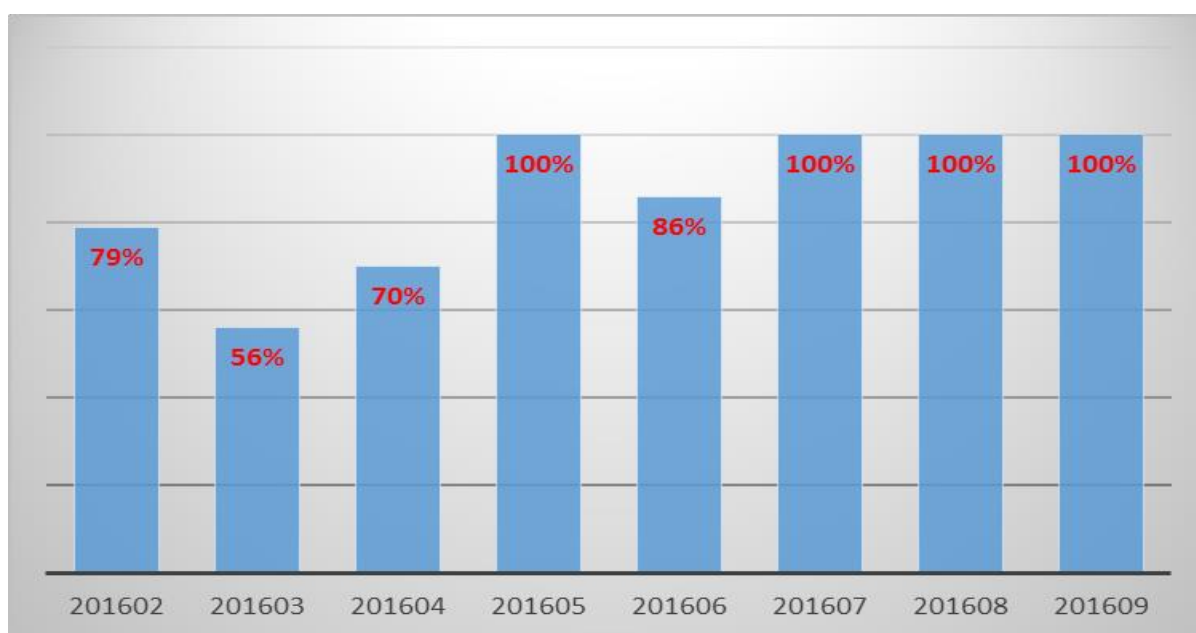
Figuur 1. Aandacht voor de gebeurtenissen in Keulen per week

We zien dat er in de eerste twee weken veel aandacht voor de gebeurtenissen in Keulen is in de berichtgeving. Het begint op 4 januari met feitelijke berichtgeving: “Massale aanrandingen met Oudjaar in Keulen” (*Trouw*, 4 januari 2016) waarna er in de eerste week nog 69 andere artikelen worden gepubliceerd. Deze berichtgeving wordt gevolgd door 56 artikelen in de week erna, wanneer er al drukt wordt gespeculeerd over de vraag in hoeverre de politie en overheid in Keulen hebben gefaald: “Kop rolt in Keulse Krimi” (*De Telegraaf*, 9 januari 2016). Daarna neemt de aandacht af, maar gaat de discussie wel voort. De laatste week van januari zien we 22 artikelen in de dagbladen die daadwerkelijk over de gebeurtenissen gaan in Keulen. In februari ebt de aandacht weg, om eind van die maand iets op te leven, wanneer de eerste daders worden veroordeeld: “Eerste straffen voor daders oudejaarsrellen in Keulen” (*Algemeen Dagblad*, 25 februari 2016).

Opvallend aan deze berichtgeving is dat een heel groot deel van de artikelen bestaat uit opiniestukken (46%), terwijl het harde nieuws goed is voor 28% van de berichtgeving. De overige artikelen zijn achtergronden (22%) en interviews (4%).

▷ Aandacht voor de afkomst van de daders

Zoals een kop in het *Algemeen Dagblad* luidt op 6 januari: “Afkomst is feit dat we moeten noemen” is een tweede punt van kritiek op media het al dan niet noemen van de afkomst van de daders. In onderstaande figuur geven we weer in hoeverre er in de artikelen melding wordt gemaakt van de (mogelijke) afkomst van de daders en in hoeverre dit verandert per week.

Figuur 2. Aandacht voor de afkomst van de daders over tijd

In totaal wordt in 73% van de artikelen expliciet melding gemaakt van de afkomst van de daders. Ook in de eerste week wordt dit uitgebreid gedaan. Alleen in de tweede week van de berichtgeving zien we dat er in minder artikelen melding wordt gemaakt van de afkomst. In die week komt naast de vraag over het handelen van Keulse politie ook de discussie op gang over de al dan niet politieke correctheid van de media waarbij

afkomst verzwegen wordt. Dit resulteert in minder artikelen waarin de afkomst van de (vermoedelijke) daders ook daadwerkelijk wordt genoemd.

De verschillen tussen de kranten zijn niet groot. In *Trouw* wordt het meest expliciet verwezen naar de afkomst (in 86% van alle artikelen over Keulen). In *de Volkskrant* en *NRC Handelsblad* is dit percentage respectievelijk 72% en 71%. De minste verwijzingen vinden we in *Algemeen Dagblad* (68%) en *De Telegraaf* (67%).

Verder valt op dat als een artikel over Keulen gaat een groot aantal verschillende 'afkomsten' wordt genoemd¹. 'Noord-Afrikaans' uiterlijk en 'asielzoeker' wordt in evenveel artikelen gevonden (45%). Vervolgens wordt er veelvuldig gesproken over Arabieren (27%) en migranten/allochtonen (25%). Concrete verwijzingen naar landen komen minder voor. Indien dat wel het geval is wordt er vooral verwezen naar Marokkanen (17%) en Syriërs of Algerijnen (beide groepen 13%).

▷ Daders en slachtoffers in de berichtgeving

Een derde verwijt aan het adres van de media betreft de aandacht voor de daders in verhouding tot de aandacht voor de slachtoffers. De discussie ging alleen over de daders, zo luidt de kritiek, terwijl het perspectief van de slachtoffers achterwege blijft. In de onderstaande figuur geven we in procenten weer in hoeverre in de berichtgeving over de daders en over de slachtoffers werd gesproken.

Figuur 3. Aandacht voor daders en slachtoffers over tijd

We zien dat in de berichtgeving de focus steeds ligt op de daders. Al in de eerste week wordt in bijna ieder artikel melding gemaakt van de daders, al dan niet gebaseerd op (anonieme) bronnen: “Vluchtelingen onder daders Keulen” aldus de kop, opgetekend uit bronnen vanuit de Keulse politie in *NRC Handelsblad* op 8 januari 2016. In deze week zien we in een op de vijf artikelen ook aandacht voor slachtoffers. “We waren panisch van

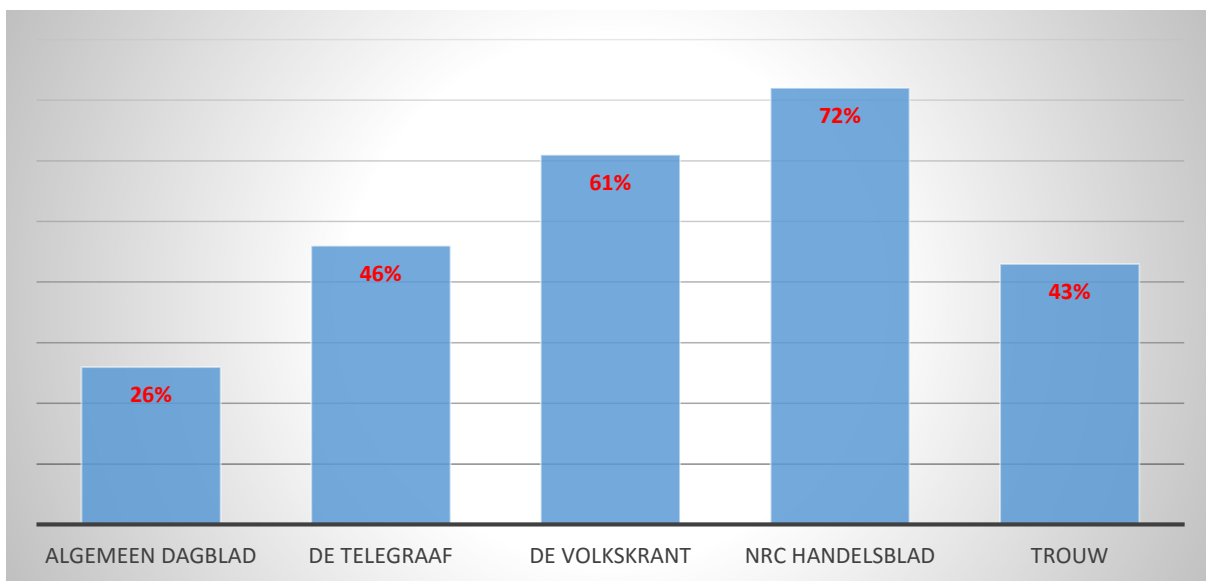
¹ In een artikel kunnen meerdere afkomsten worden genoemd. Om die reden telt het totaal niet op tot 100%.

angst", citeert het *Algemeen Dagblad* op 6 januari een aantal vrouwen die slachtoffer zijn geworden. In de weken die volgen ligt de focus vooral op de daders. Eind februari zien we wel meer aandacht voor de slachtoffers. In bijna de helft van de artikelen is er ook aandacht voor hun situatie of standpunt. Hierbij gaat het vooral om verslagen van de eerste rechtzitting die heeft plaatsgevonden en waar de slachtoffers aan het woord komen. Deze verklaringen vinden ook hun weg in de berichtgeving, zo kopt *de Volkskrant* op 25 februari 2016: "Opinie spreekt mee in Keulse zaal".

▷ Conclusie en discussie

De massale beroving, aanranding en verkrachting van vrouwen in Keulen heeft ook in de Nederlandse media geleid tot een heftig debat over de rol van het establishment: overheid, politie maar ook media. Bovenstaande analyses laten zien dat de berichtgeving op gang kwam nadat er op 4 januari een persconferentie had plaatsgevonden. Het is echter de vraag in hoeverre je de Nederlandse media kwalijk kan nemen dat ze niet eerder alle feiten op een rijtje hadden. In de weken die volgden besteden de dagbladen veel aandacht aan de gebeurtenissen. Het verwijt dat daarbij afkomst werd vermeden is onjuist. In het overgrote deel van de artikelen is wel degelijk sprake van het vermelden van afkomst, ook al is deze veelal niet concreet en gebaseerd op (anonieme) bronnen. Wel zien we een sterke focus op de daders en relatief weinig aandacht voor de slachtoffers.

In hoeverre is dit echter een falen van de media? Het gebrek aan feiten zorgde juist voor relatief veel opinie waardoor het frame 'er is te laat gereageerd en er worden feiten verzwegen' dominant kon worden. We zien dat ook wanneer we kijken naar het percentage artikelen waarin een van de klachten richting de media (er wordt te laat bericht, berichtgeving is politiek correct en slachtoffers krijgen geen aandacht) wordt geuit.

Figuur 4. Aandacht voor verwijten aan de autoriteiten/media in de dagbladen

In iets meer dan de helft van de berichtgeving (51%) gaat het over de verwijten aan de politiek, de politie en/of de media. Vooral in *NRC Handelsblad* zien we in veel berichtgeving deze kritiek terug (72%). In het Algemeen Dagblad aan de andere kant is dit duidelijk minder aan de orde (26%).

Een sterke focus op opinievorming en daarmee kritiek is een patroon dat vaker voorkomt bij media-hypes, aldus Peter Vasterman, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam en gespecialiseerd in media-hypes, in *NRC Handelsblad* op 17 mei 2016: “Juist dát er verder zo weinig bekend is, maakt het zo aantrekkelijk erover te speculeren.” Ook een verwijt over het nalaten van het noemen van afkomst valt in zo’n debat goed en wordt daarbij hardnekkig. Het gaat niet langer om de daadwerkelijke feiten, maar opinies nemen het over en het dominante frame dat men feiten verzwijgt en politiek correct wil zijn valt goed in een sfeer van speculatie en complotdenken.